

צדיק וטוב לו שרע לו-עיונים בקהלת/אוריאל בן יצחק

לעילוי נשמתם של הרב איתם ונעמה הנקין הי"ד ושל סוֹן תמר אריאל

והרב אהרן בניטה בנט, והרב נחמיה לביא הי"ד שנרצחו לפני כשעתיים בירושלים

1. קהלת ח

יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים אמרתי שגם זה הבל.

2. סנהדרין דף קא.

"אמר רבה בר בר חנה: כשחלה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו. אמר להן, חמה עזה יש בעולם. התחילו הן בוכין ורבי עקיבא משחק. אמרו לו: למה אתה משחק? אמר להן: וכי מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: אפשר ספר תורה שרוי בצער, ולא נבכה? אמר להן: לכך אני משחק. כל זמן שאני רואה רבי, שאין יינו מחמיץ ואין פשתנו לוקה, ואין שמנו מבאיש, ואין דובשנו מדביש, אמרתי: שמא חס ושלום קיבל רבי עולמו. ועכשיו שאני רואה רבי בצער - אני שמח. אמר לו: עקיבא, כלום חיסרתי מן התורה כולה? - אמר לו: לימדתנו רבינו: **פי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא** (קהלת ז, כ)."

3. ברכות דף ז.

"אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי: שלשה דברים בקש משה מלפני הקדוש ברוך הוא... בקש להודיעו דרכיו של הקדוש ברוך הוא ונתן לו, שנאמר: (שמות ל"ג) הודיעני נא את דרכיך; אמר לפניו: רבוננו של עולם! מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו? אמר לו: משה, צדיק וטוב לו - צדיק בן צדיק, צדיק ורע לו - צדיק בן רשע, רשע וטוב לו - רשע בן צדיק, רשע ורע לו - רשע בן רשע.

4. מועד קטן כח.

"אמר רבא: חיי, בני ומזוני, לא בזכותא תליא מילתא, אלא במזלא תליא מילתא. דהא רבה ורב חסדא תרוייהו רבנן צדיקי הוו, מר מצלי ואתי מיטרא, ומר מצלי ואתי מיטרא. רב חסדא חיה תשעין ותרתיין שנין - רבה חיה ארבעין, בי רב חסדא שיתין הלולי, בי רבה שיתין תיכלי. בי רב חסדא סמידא לכלבי ולא מתבעי, בי רבה נהמא דשערי לאינשי, ולא משתכח"

5. מכות כד.

וּכְבֹר הָיָה רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ וְרַבִּי עֲקִיבָא מְהַלְכִין בְּדֶרֶךְ, וְשָׁמְעוּ קוֹל הַמּוֹנֶה שֶׁל רוֹמֵי מִפְּלֻטָה, [בְּרַחוּק] מֵאָה וְעֶשְׂרִים מִיל; וְהִתְחִילוּ בּוֹכִין, וְרַבִּי עֲקִיבָא מִשְׁחַק. אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי מָה אַתָּה מִשְׁחַק? אָמַר לָהֶם: וְאַתֶּם, מִפְּנֵי מָה אַתֶּם בּוֹכִים? אָמְרוּ לוֹ: הֲלָלוּ פּוֹשְׁעִים, שְׁמִשְׁתַּחֲוִים לַעֲצָבִים וּמְקַטְרִים לַעֲבוֹדֹת כּוֹכָבִים - יוֹשְׁבֵי בֵּטַח וְהַשְׁקֵט; וְאַנּוּ - בֵּית הַדּוֹם רְגְלֵי אֶלְהֵינוּ שְׂרוּף בְּאֵשׁ! וְלֹא נִבְּקָה! אָמַר לָהֶן: לְכֹד אֲנִי מְצַחֵק; וּמָה לְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ - קָד, לְעוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ - עַל אַחַת כְּפָה וְכַמָּה!

6. מדרש זוהר קהלת פרק ח

ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים, שמגיע לידם מצוה אחת שהוא מעשה הצדיקים, וזוכים בה ועושים אותה, כגון גזלן מרצח היה נמצא בהרים עם גזלנים עובדי כוכבים ומזלות, וכאשר יהודי היה עובר שם היה מצילו ומשמרו מהם, והיה קורא עליו רבי עקיבא יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים, וכגון אותו רשע שהיה בשכנותו של רבי חייא, שבלילה אחד פגע בה באשה ההיא שהיתה הולכת לבית בתה, רצה לאנסה, אמרה לו בבקשה ממך הוקיר לרבונך ואל תחטא עמי, הניחה ולא חטא עמה.

7. מהר"ל תפארת ישראל ס

גם העולם הזה הוא עולם שיש בו חילוק: ויש לשלם הצדיק על מקצת שלו שהוא חוטא במקצת ואת הרשע על מקצת שלו שהוא צדיק במקצת. וזה אין שייך בעולם הבא, שהוא עולם שאין בו מקצת, ומשלם לצדיק ולרשע כפי מה שהוא צדיק או רשע, ולא על מקצת שלו. והדברים האלו מבוארים מאוד למי שיש בו דעת וחכמה. ועוד, כי הכל הוא באמת כי עצם השכר הוא מיוחד דווקא בעולם הבא שהוא עולם המיוחד לשכר. וזה שאמר ריש לקיש (ע"ז דף ג' א): היום לעשותם ומחר לקבל שכרם.

8. סנהדרין דף קא ע"א:

תנו רבנן: כשחלה רבי אליעזר, נכנסו ארבעה זקנים לבקרו: רבי טרפון ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא. **נענה רבי טרפון ואמר:** טוב אתה לישראל מטיפה של גשמים; שטיפה של גשמים בעולם הזה, ורבי בעולם הזה ובעולם הבא. **נענה רבי יהושע ואמר:** טוב אתה לישראל יותר מגלגל חמה; שגלגל חמה בעולם הזה, ורבי בעולם הזה ובעולם הבא. **נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר:** טוב אתה לישראל יותר מאב ואם; שאב ואם בעולם הזה, ורבי בעולם הזה ובעולם הבא. **נענה רבי עקיבא ואמר:** חביבין יסורין.

אמר להם: סמכוני ואשמעה דברי עקיבא תלמידי, שאמר חביבין יסורין. אמר לו: עקיבא, זו מנין לך? אמר: מקרא אני דורש - "בן שתיים עשרה שנה מנשה במלכו, וחמשים וחמש שנה מלך בירושלים, ויעש הרע בעיני ה' (מלכים ב' כ"א, א-ב). וכתוב: "גם אלה משלי שלמה, אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה" (משלי כ"א, כ"ה). וכי חזקיה מלך יהודה, לכל העולם כולו לימד תורה, ולמנשה בנו לא לימד תורה? אלא, מכל טורח שטרח בו, ומכל עמל שעמל בו - לא העלהו למוטב אלא יסורין. שנאמר: "וידבר ה' אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו, ויבא ה' עליהם את שרי

הצבא אשר למלך אשור, וילכדו את מנשה בַּחֲחִים ויאסרהו בנחשתיים, ויוליכהו בבלה" (דברי הימים ב' ל"ג י-יא).
וכתיב: "וכהצַר לו חֶלְה את פני ה' אלהיו, ויכנע מאד מלפני אלהי אבותיו. ויתפלל אליו, ויעֲתֶר לו וישמע תחנתו,
וישיבהו ירושלים למלכותו, וידע מנשה כי ה' הוא האלהים (דברי הימים ב' ל"ג, יב-יג). הא למדת' שחביבין יסורין.

9. בבלי תענית כא.

"אמרו עליו על נחום איש גם זו שהיה סומא משתי עיניו, גידם משתי ידיו, קיטע משתי רגליו, וכל גופו מלא שחין, והיה מוטל בבית רעוע ורגלי מטתו מונחין בספלין של מים כדי שלא יעלו עליו נמלים. פעם אחת [היתה מטתו מונחת בבית רעוע]. בקשו תלמידיו לפנות מטתו ואחר כך לפנות את הכלים. אמר להם: בניי, פנו את הכלים ואחר כך פנו את מטתי. שמובטח לכם שכל זמן שאני בבית - אין הבית נופל. פיננו את הכלים ואחר כך פנו את מטתו, ונפל הבית. אמרו לו תלמידיו: רבי! וכי מאחר שצדיק גמור אתה, למה עלתה לך כך? - אמר להם: בניי, אני גרמתי לעצמי. שפעם אחת הייתי מהלך בדרך לבית חמי, והיה עמי משוי שלשה חמורים, אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים. בא עני אחד ועמד לי בדרך, ואמר לי: רבי פרנסני. - אמרתי לו: המתן עד שאפרוק מן החמור. לא הספקתי לפרוק מן החמור עד שיצתה נשמתו. הלכתי ונפלתי על פניו, ואמרתי: עיני שלא חסו על עיניך - יסומו, ידי שלא חסו על ידיך - יתגדמו, רגלי שלא חסו על רגליך - יתקטעו. ולא נתקררה דעתי עד שאמרתי: כל גופי יהא מלא שחין. אמרו לו: אוי לנו שראינוך בכך! - אמר להם: אוי לי אם לא ראיתוני בכך."

10. ירושלמי פאה לו ב

נחום איש גם זו היה מוליך דורון לבית חמא, פגע ביה מוכה שחין אחד א"ל זכה עמי ממה דאית גבך, א"ל מי חזר, חזר ואשכחוניה ומית, והוה אמר לקיבליה עיינוהי דחמונך ולא יהבון לך יסתמיין, ידיים דלא פשטן למיתן לך יתקטעון, רגליים דלא רהטן (מהרו) מיתי לך יתבון, ומטתיה (הגיעו) כן. סליק לגביה ר"ע א"ל אי לי שאני רואה אתך בכך, א"ל מה את מקללני, א"ל ומה מבעט ביסורין.

11. קהלת א יח

פי גַּרְב חֶמְמָה רַב פֶּעַס וְיוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מְכָאוֹב. אין הבדל בין הדעת למכאוב בין העונג לבכיה

12. קהלת ט ב

הַפֶּל פְּאֶשֶׁר לְכָל מְקָרָה אֶחָד לְצַדִּיק וְלָרָשָׁע
לְטוֹב וְלְטָהוֹר וְלְטָמֵא וְלְזָבֵחַ וְלְאֶשֶׁר אֵינְנו
זָבֵחַ פְּטוֹב פְּחֻטָּא הַנְּשַׁבֵּעַ פְּאֶשֶׁר שְׁבוּעָה יָרָא.

13. ספר האגדה - שבולי הלקט צ"ד

ר' עקיבא היה יושב ובוכה בשבת. אמרו לו תלמידיו: רבנו, למדתנו יוקראת לשבת עונג! אמר להם: זה עונג שלי.

14. בבלי מנחות כט:

אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות. אמר לפניו: רבש"ע מי מעכב על ידיך? אמר לו: אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. אמר לפניו: רבש"ע הראהו לי. אמר לו: חזור לאחורך. הלך וישב בסוף שמונה שורות ולא היה יודע מה הן אומרים. תשש כחו, כיון שהגיע לדבר אחד אמרו לו תלמידיו: רבי מנין לך? אמר להן: הלכה למשה מסיני. נתיישבה דעתו, חזר ובא לפני הקב"ה. אמר לפניו: רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה עי"י! אמר לו: שתוק! כך עלה במחשבה לפני. אמר לפניו: רבונו של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו. אמר לו חזור לאחורך. חזר לאחוריו, ראה ששוקלין בשרו במקולין, אמר לפניו: רבש"ע! זו תורה וזו שכרה?! א"ל: שתוק! כך עלה במחשבה לפני.

15. קהלת ז טו-יח

אֶת הַפֶּל רְאִיתִי בִּימֵי הַבְּלִי יֵשׁ צַדִּיק אֲבָד בְּצַדִּיקוֹ וַיֵּשׁ רָשָׁע מְאָרִיף בְּרַעְתּוֹ. אֶל תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה וְאֶל תִּתְחַפֵּס יוֹתֵר לְמָה תִּשׁוּמֶם. אֶל תִּרְשָׁע הַרְבֵּה וְאֶל תְּהִי סָכָל לְמָה תָּמוּת בְּלֹא עֶתְדָּךְ. טוֹב אֶשֶׁר תִּתְאַחַז בְּזָה וְגַם מְזָה אֶל תִּנְחַח אֶת דָּדְךָ פִּי יָרָא אֱלֹהִים יִצְאֵךְ אֶת כְּלָם.

16. ירמיהו מ יג-טז

וְיִחַנְּנוּ בְּן קָרַח וְכָל שְׂרֵי הַחֲנִלִּים אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה, בְּאוֹ אֶל גְּדֻלְהוֹ הַמְּצַפְתָּה. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲיִדַע תִּדַע כִּי בַעֲלִים מְלָךְ בְּנֵי עַמּוֹן שָׁלַח אֶת יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן נְתַנְיָה לְהַפְתִּיד נָפֶשׁ, וְלֹא הֶאֱמִין לָהֶם גְּדֻלְהוֹ בֶּן אַחִיקָם. וְיִחַנְּנוּ בֶּן קָרַח אָמַר אֶל גְּדֻלְהוֹ בְּסִתְרָה בַּמְּצַפָּה לֵאמֹר אֲלֶכָה נָא וְאֶכָּה אֶת יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן נְתַנְיָה וְאִישׁ לֹא יָדַע, לְמָה יִכְפֹּה נָפֶשׁ וְנִפְצוּ כָל הַיְהוּדָה הַנִּקְבָּצִים אֶלֶיךָ וְאֶבְדָּה שְׂאֵרֵיתָ הַיְהוּדָה. וַיֹּאמְרוּ גְדֻלְהוֹ בֶּן אַחִיקָם אֶל יִחַנְּנוּ בֶּן קָרַח אֶל (תַּעֲשֵׂה) תַעֲשֵׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, כִּי שָׁקַר אֶתְּךָ דָּבָר אֶל יִשְׁמַעֲאֵל.

17. נידה סא.

"ויהבור אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי האנשים אשר הפך ביד גדליהו" (ירמיהו מא, ט). וכי גדליה הרגן! והלא ישמעאל הרגן! אלא מתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח ולא חש - מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן. אמר רבא: לשון הרע זו - אף על פי שלקבל אותה אסור - צריך לחשוש לה.

18. ר"ן ע"ז יח:

19. איכה מילים ולחן: שולי רנד

ריבוננו של עולם אם נדבר גלויות לפעמים אין לי כח בעולמך להיות אנה מפנך אסתתר? מה אטען מה אצטדק מה אדבר?

כסודות מהעבר פקדו עלי לעצור אבל אני מוסיף בחושך לחתור ושואל ומבקש, אייכה!?

בסופו של יום הן אפלט אל החוף האדמה הרחומה אותי אליה תאסוף ואז אצטק ואצטדק ואספר איך בחושך הזה הייתי חותר ושואל ומבקש וכוסף! אייכה!?

השמחה נסתלקה ממני וגם הדעת קולות מהעבר לוחשים לי לעצור אבל אני מוסיף בחושך לחתור ושואל ומבקש, אייכה!?

אותו זקן וכסיל שולח בי חיצים אני הולך וכושל הוא הולך ומעצים נשמה קדושה אל נא תבכי שבורת כנף הן תיעדי עלי כמה הייתי נכסף

חננו ורחום הן לפניך גלוי כאן יהודי שעל חוט השערה הוא תלוי נלחם בעצבות בייאוש המכרסם כתולעת